

Abstrakt

Předkládaná disertační práce zkoumá interakce mezi člověkem a přírodou na území Česka/Československa v dlouhodobé perspektivě (před vznikem Československa pro české území a po jeho rozpadu v Česku a na Slovensku dohromady). Výzkum spadá do teoretického rámce sociálního metabolismu za použití metody materiálových a energetických toků (MEFA) a ekologické stopy (ES). Pojem sociální metabolismus je odvozen z pojmu metabolismus používaném v biologických vědách. Společnost neboli lidmi vytvořený socioekonomický systém se chová podobně jako živý organismus: odebírá zdroje z přírody, což je analogické potravě, zabírá určité území, udržuje svoje hmotné struktury a vylučuje zpět odpady (analogie exkrece). Tyto procesy jsou nazývány sociálním nebo industriálním metabolismem.

Tato disertační práce obsahuje soubor sedmi odborných článků. (I) Úvod do výzkumné oblasti, ve které se pohybují další práce. Článek shrnuje práce předních environmentálních historiků a snaží se zasadit vybrané české reálie do kontextu environmentálních dějin a sociálního metabolismu. (II) Studie prezentující sadu MEFA indikátorů spolu s ekologickou stopou mezi lety 1920 a 2000. (III) Tento článek aplikuje metodu ekologické stopy na vybranou ekologickou farmu a srovnává výsledky s konvenčním hospodařením a dává je do souvislosti s řadou zahraničních studií na toto téma. (IV) Analýza energetických toků Československa v historické perspektivě od vzniku republiky do roku 2000. (V) Analýza energetických toků českého/československého území v souvislosti s využitím území v období mezi lety 1830 a 2000. Sleduje změny energetických toků v závislosti na různých politických systémech. (VI) Případová studie českého zemědělství z pohledu sociálního metabolismu prezentuje vybrané indikátory energetických toků v zemědělství od roku 1920 do roku 2005. (VII) Analýza socioekonomických hnacích sil emisí CO₂ v Rakousku a Československu během 19. a 20. století, která poskytuje vhled do podobností a rozdílností mezi těmito dvěma zeměmi.

Industrializace významně proměnila sociometabolický profil českého/československého území. Navzdory intenzifikaci a rostoucí efektivitě hospodářství vývoj neprobíhal udržitelným směrem.